

Tanca, després de deu anys, l'exposició "Proemium", el llarg pròleg del futur Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, que s'inaugurarà el 30 de novembre sense haver estat resolt el contenciós sobre la propietat de les obres originàries de la Franja de Ponent.

Mai una bona notícia no havia deixat un regust tan amarg: el dia 16 de setembre va tancar l'exposició "Proemium" de l'església de Sant Martí de Lleida. Va ser un esperadíssim regal de Nadal de 1997, ara fa deu anys. El dia 24 de desembre d'aquell any, el conseller de Cultura Joan Maria Pujals va inaugurar una exposició que era molt més. Era la recuperació de la bellíssima església de Sant Martí, tancada des dels anys 70. Però, sobretot, era el pròleg (d'aquí ve el títol) del futur gran Museu de Lleida Diocesà i Comarcal. Per

Fi d'etapa

això diem que el tancament és una bona notícia. Tanca perquè el 30 de novembre s'inaugurarà la seu definitiva d'aquest museu que semblava que no havia d'arribar mai.

Podríem burxar la ferida i insistir en el fet que "Proemium" s'inaugurés sense dissimular les presses en ple Nadal. La segregació de la diòcesi

de Lleida el 1995 va tenir uns efectes secundaris inesperats: el nou bisbat de Barbastro-Montsó reclamava totes les obres d'art originàries de les parròquies aragoneses. Així, sense cap més raó, sense atendre si s'havien adquirit legalment ni si feia un segle que eren a Lleida, des que el 1893 el bisbe Messeguer va obrir el segon museu diocesà de l'estat espanyol, seguint les directrius del papa Lleó XIII en matèria de protecció i conservació del patrimoni religiós.

Es van encendre totes les alarmes. Que el Museu Diocesà no disposés d'una seu com Déu mana no va ajudar gaire a lluitar contra aquest deliri. El 1988, durant el bienni Oronich a la Paeria (l'alcalde convergent que acabà deixant el càrrec després d'una sonada moció de censura, amb trànsfuges i tot), s'havia arribat a signar un conveni per establir el museu a l'illa de la Maternitat, però el projecte se'n va anar en orris. I val a dir que ningú, cap polític de cap color, no el va desenterrar mai. Però la recla-

El nou museu

Això que els arbres no deixen veure el bosc és una veritat com una casa. Que ho demanin a Montserrat Macià, directora del Museu de Lleida. Amb el temps s'ha resignat al fet que aquest gran equipament cultural que serà la suma de l'esforç de totes les institucions culturals de Lleida, i que explica amb un fons artístic de 10.000 obres, sigui invisible per a la societat, encaparrada a continuar parlant del Museu Diocesà i, més concretament, del litigi entre el bisbat de Lleida i el de Barbastro. Entre tots haurem de fer un esforç per a canviar d'hàbits, perquè d'aquí a molt poc, el dia 30 de novembre, s'inaugurarà el Museu de Lleida, no pas Diocesà. El nou museu convida a viatjar en el temps, a saber qui som, d'on venim i a on anem. No serà un museu de peces amb etiquetes. Aquí les obres ens diuen alguna cosa, ens ajuden a explicar el territori per mitjà de les manifestacions artístiques. Avancem-nos a la inauguració i visitem aquest nou equipament cultural que s'aixeca formant un interessant

triangle amb la Biblioteca Pública de Lleida i l'Arxiu Històric, just davant de l'edifici del rectorat de la Universitat de Lleida, en això que es coneix per *illa de la Maternitat*. El nou edifici ocupa l'antiga Llar de Sant Josep, un hospici del qual s'ha conservat una petita capella i alguns vestigis arquitectònics d'interès. Integrar l'església al nou contenidor n'ha condicionat el recorregut. D'aquí ve que, per començar la visita, haurem de pujar al primer pis. Aquest inconvenient s'ha resolt brillantment: el visitant inicia el periple a la part alta del cor de l'església, que serà l'última sala del recorregut. Un àudio-visual serveix de punt de partença. Som a la prehistòria. A partir de la rica col·lecció arqueològica de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, ara integrada al fons del Museu de Lleida, s'explicarà la història i l'evolució de les societats.

Les peces exposades passen a tenir valor documental. Hi podem veure, per exemple, una reproducció de la Roca dels Morors del Cogul, un conjunt de pintura rupestre declarat patrimoni mundial per la Unesco. Des del Museu es vol fomentar el patrimoni de Ponent

i, per tant, la col·lecció pot convertir-se en un bon reclam per a promoure el futur centre d'interpretació del Cogul. Es continuarà avançant cap a l'edat del bronze, tan important a Lleida, amb els ilergets de protagonistes. L'època romana conduirà cap a l'impressionant món visigòtic de Bovalar, amb el magnífic baptisteri de Seròs ocupant-ne un lloc privilegiat. I el món andalusí, encara que se n'hagin conservat pocs referents. Després toca canviar d'espai i baixar unes escales que juguen amb les simetries de la façana i les clauboies del sostre per a arribar a Àger. A Arnau Mir de Tost. A 1149, data de la conquesta de Lleida. Una de les conseqüències de la conquesta va ser el trasllat del bisbe Guillem Pere de Ravidats des de Roda d'Isàvena fins al que avui és la capital del Segrià i, lògicament, la construcció de la Seu Vella, eix vertebrador de la planta baixa de l'exposició. Podria ser un espai molt dens, per la gran quantitat i la qualitat de les obres que s'hi exposaran. Però, precisament, el discurs museològic ha tingut en compte que el museu l'ha de poder entendre (i gaudir-ne) tant un

EL TEMPS

expert en història de l'art com algú sense grans coneixements en aquesta matèria. Així doncs, cal contextualitzar i per a això es recrea, per exemple, un altar romànic, amb tots els elements, pintures de l'absis i tot (en aquest cas, procedents d'Àger).

S'arriba a l'època gòtica, el moment estel·lar de la ciutat de Lleida. És gairebé una monografia de la Seu Vella i del treball que van fer en algunes altres parts del territori els mestres que van treballar a l'antiga catedral. Serà un dels plats forts de l'exposició. Aquí hi haurà peces úniques com el fragment de Pentecostès de l'antic retaule major d'alabastre de la Seu Vella. Els tapissos del capítol de la catedral marcaran el pas cap al Renaixement, cap a la nau central de l'antiga església de la Llar de Sant Josep, barroca com l'art que enclourà. Aquí s'explicaran els setges de Lleida, la reconversió de la Seu Vella en caserna i, sobretot, la construcció de la Catedral Nova, amb una sorprenent maqueta de l'època inclosa.

Ja en tenim ganes, de veure-ho tot a lloc.

mació d'Aragó va fer girar la truita. Les institucions, per una vegada i sense que servís de precedent, van aplegar esforços i van treure's de la màniga "Proemium", el pròleg del Diocesà definitiu. Deu anys després, el litigi continua al tribunal de la Rota després d'un reguitzell de recursos desestimats sistemàticament pel Vaticà, que encara no ha estudiat mai les proves contundents aportades per Lleida. El problema de fons és que el qui era bisbe de Lleida quan va esclatar aquest conflicte, Ramon Malla, va acatar que la col·lecció diocesana era a Lleida en dipòsit i que les propietàries legítimes n'eren les parròquies. Aquesta relliscada va fer que es donessin tombs i més tombs a un tecnicisme i que Roma encara no hagi analitzat el dietari del bisbe Messe-

Les obres en litigi no es poden moure sense els permisos pertinents de la Generalitat

guer, que recull cada pas que va fer per adquirir l'art de la discòrdia.

Independentment d'allò que digui Roma, les obres en litigi són catalogades com a patrimoni català i, per tant, no es poden moure sense els permisos pertinents de la Generalitat. És la famosa *via civil*. És a dir, si bé l'estat espanyol té signat un concordat amb la Santa Seu pel qual reconeix i accepta les sentències dictades per un tribunal eclesiàstic, aquestes sentències no poden entrar en conflicte amb cap llei vigent. I Catalunya té una llei de Patrimoni prou clara i específica.

Però, posats a parlar de futur, parlem del futur de Sant Martí. L'església es reconvertirà en museu de l'Estudi General. Sant Martí era la capella de la Universitat de Lleida, la més antiga de la Corona d'Aragó i, malauradament, un dels pocs vestigis de l'esplendor medieval de Lleida que, ara fa 300 anys, Felip V va arrasar sense gaires miraments. Serà un dels vèrtexs culturals del barri antic, una zona molt degradada en què des de fa uns quants anys es treballa per retornar-hi la normalitat.

Anna Sàez